

DANSKE RESUMEER

Kristina Grüenberg og Line Hillersdal: „Den nordiske model“. Rejsende velfærdsvisioner for ældreomsorg i Danmark og Sydkorea

Der er i de senere år i Danmark sket store forandringer i måderne, hvorpå omsorg og pleje til ældre organiseres i de danske kommuner. Forandringerne er sket for at afbøde, hvad der fra politisk hold vurderes som negative følgevirkninger af den demografiske udvikling med flere ældre. På denne baggrund er innovationsmodeller og knowhow, som adresserer disse udfordringer, blevet en vare, som både private virksomheder og den nationale sundhedssektor investerer i og brander sig på internationalt. I forbindelse med vores feltarbejde har vi fulgt udvekslinger af visioner for ældreomsorg mellem Danmark og Sydkorea, mere specifikt mellem strategiske satsninger på digitalisering på Ærø til visioner for en reorganisering af ældreomsorgen i Busan, Sydkorea. Herudover har vi interviewet medarbejdere i living labs, politikere og praktikere i ældreomsorgen. Vi argumenterer for, at disse visioner for ældreomsorg udpeger digitale løsninger som svaret på det forventede stigende plejebehov. Visionerne er samtidig indlejret i forestillinger om en „nordisk model“, som kan skaleres på en måde, der både er rettet indad mod aktører i det danske sundhedsvæsen og udad mod et internationalt marked. Vi konkluderer, at visionerne, som vi udfolder med begrebet sociotekniske forestillinger, er forbundet med økonomiske styringslogikker og dagsordener. I den forbindelse peger vi på, at lokale omsorgspraksisser usynliggøres, når visioner for ældreomsorg skaleres, men at de samtidig kan udgøre en ressource for lokale aktører. Artiklen bidrager med viden om, hvordan sundhedsinnovation og velfærdsstatslig ældreomsorg udvikles i udvekslingen mellem ekspertise, teknologi og visioner både lokalt og globalt

Søgeord: aldring, velfærdsstaten, innovation, branding, velfærdseksport, skalering, sociotekniske forestillinger, den nordiske model

Kamilla Nørtoft og Amalie Eising Bentholt: Kærlighed i ældrepleje i Grønland

I denne artikel undersøger vi, hvordan kærlighed kommer til udtryk som værdi og i plejepraksis på plejehjem i Grønland. Kærlighed opfattes af mange medarbejdere som et helt naturligt element i deres arbejde, men samtidig et element, der adskiller sig markant fra praktiske plejeopgaver. På flere plejehjem identi-

ficeres kærlighed som en bærende værdi for det institutionelle omsorgsarbejde. I praksis ses kærligheden mellem medarbejdere og plejehjemsbeboere både i den fysiske kontakt imellem dem og udtrykkes i ord og refleksioner af medarbejderne. Medarbejderne sammenligner den kærlighed, de føler og udtrykker for beboerne, med den kærlighed, de føler for familie. For dem er kærligheden forbundet med en reciprocitet mellem generationer og forekommer at være en etisk tilgang til deres måde at praktisere deres omsorgsarbejde på.

Søgeord: Grønland, kærlighed, ældrepleje, plejehjem

Nete Schwennesen og Loa Kristine Teglgård Christensen: „Kan man egentlig skrive en nekrolog over en hund?“ Hunden på grænsen til det menneskelige i ældreomsorgen

Artiklen udfolder casen „Basse“ – en højtelsket plejehjemshund, der levede størstedelen af sit liv som fælleshund på et dansk plejehjem, indtil den gik bort i efteråret 2020. Med udgangspunkt i en „flerartsantropologisk“ analytisk optik viser forfatterne, hvordan hundens tilstedeværelse på plejehjemmet skaber nye muligheder for tilblivelse; for hunden såvel som for plejehjemslederen, beboere og frivillige, som er engageret i at drive plejehjemmet. Forfatterne viser, hvordan hunden bevæger sig på et kontinuum mellem det menneskelige og det ikke-menneskelige. På den ene side fremstår Basse som i besiddelse af (ekstraordinære) menneskelige egenskaber, når den agerer som omsorgsgiver i det relationelle samvær med beboere på plejehjemmet. På den anden side fremstår Basse som radikalt anderledes end mennesket, når den optræder som symbol på og instrument for strategiske forandringstiltag, og ved slutningen af sit liv, hvor aldringen sætter ind, og den ikke længere kan tilpasse sig og agere omsorgsgiver i samværet med beboerne. Forfatterne argumenterer for, at det er Basses egenskaber som art/hund på grænsen til det menneskelige, som skaber et særligt mangfoldigt mulighedsrum for menneskelig tilblivelse, og at det er det, der gør den til en særdeles afholdt og værdifuld medbeboer på plejehjemmet. Til sidst i artiklen diskuteres, hvordan en „flerartsantropologisk“ analytik rejser en opmærksomhed på aldring som et fænomen, som mennesker deler med andre arter, og som afstedkommer en eksistentiel skrøbelighed. I forlængelse heraf reflekteres over de nye etiske og politiske spørgsmål, som denne optik giver anledning til at diskutere, herunder menneskers særlige forpligtelse til at handle ansvarligt og omsorgsfuldt over for de mangfoldige former for liv, vi som mennesker lever, bliver til og bliver ældre sammen med.

Søgeord: flerartsantropologi, kæledyr, plejehjem, aldring

Anne Mia Steno & Alexandra Ryborg Jønsson: „Jeg troede, jeg havde valgt friheden, men her er det regler, regler og regler“. Om tid, rum og autenticitet i kommunale seniorbofællesskaber for ensomme ældre

Denne artikel undersøger, hvordan konstruktioner af tid og rum i seniorfællesskaber for ensomme ældre er definerende og rammesættende for, hvilke relationer og aktiviteter der kan – og ikke kan – foregå. Teoretisk trækker artiklen på Charles Taylors begreb om det autentiske selv og anvender det som prisme til at forstå, hvorfor nogle ældre mennesker oplever ikke at blive anerkendt „som sig selv“. Artiklen diskuterer, hvordan seniorfællesskaber kan rammesætte og facilitere fællesskaber, når de samtidig skal udledes i bestemte tider og rum, der inddeler og kategoriserer de aktiviteter, der foregår, og skitserer dermed en anderledes tilgang til forståelsen af „ensomhed“.

Søgeord: aldring, ensomhed, autenticitet, tid, sted

Mikka Nielsen: Aldring, ensomhed og social navigation. At kaste anker i nye relationer

På baggrund af en etnografisk undersøgelse af et tværkommunalt initiativ til forebyggelse af depression blandt ældre undersøger jeg, dels hvordan forståelser af depression og ensomhed knyttes sammen i det kommunale projekt, dels hvordan ældre i målgruppen for projektet oplever savn af tætte relationer. Med analytisk afsæt i begreber om social navigation og „anchoring points“ illustrerer artiklen, at ældre selv langt ind i alderdommen ofte må begå sig i nye sociale relationer, hvilket kræver stærke evner til at navigere og indgå i omskiftelige relationer samt adskillige overvejelser over, hvordan disse relationer etableres, anvendes, plejes og „spares på“ for ikke at blive brugt op. Artiklen diskuterer afslutningsvis, hvordan etableringen af nye relationer, eksempelvis gennem kommunale initiativer til forebyggelse af depression, kan bidrage til meningsgivende aktiviteter i hverdagen, men hvordan håndtering af oplevelser af sårbarhed, afhængighed og afmagt kræver gensidighed og tætte, intime relationer, der ofte knytter sig til familiære og længerevarende relationer.

Søgeord: aldring, ensomhed, forbundethed, sociale relationer, social navigation, forankringspunkter

Martin Lindhardt: „Her på landet hjælper vi hinanden, men vi render ikke hinanden på dørene“. Alderdom og stoisk stolthed i sønderjyske landområder

Denne artikel belyser, hvorledes ældre borgere bosiddende i sønderjyske landområder navigerer mellem et eksplicit ideal om autonomi eller om ikke at ligge

andre til last og et lige så eksplicit ideal om at være der for og hjælpe hinanden i lokalområdet. Blandt ældre respondenter i den undersøgelse, artiklen bygger på, var idealet om autonomi eller den stoiske stolthed ved at klare sig selv afspejlet både i lave forventninger til politiske løsninger på infrastrukturelle udfordringer og i den betydning, en lokal købmand tilskrives for en landsbys selvopretholdelse. Endelig understregede respondenterne igen og igen, at man ikke bør ligge hverken familiemedlemmer eller jævnaldrende venner til last. Samtidig fremhævede respondenterne nærmest enstemmigt fællesskabet og det, at man kendte hinanden, som den største fordel ved at bo i landområder/små landsbyer. Artiklen belyser, hvorledes det stærke ideal om autonomi kombineret med forskellige former for social deltagelse for de ældre respondenter udgjorde kilder til opretholdelse af stabile selvidentiteter i sene leveår, der ellers kan være præget af forskellige former for forandring.

Søgeord: alderdom, landområder, fællesskab, autonomi, stedbundethed

Stine Grønbæk Jensen: Når støvet lægger sig. Om hjemmet som eksistentielt medium for livets afrunding blandt de ældste

Ud fra en antagelse om, at de eksistentielle sider af aldring er faldet i baggrunden både i samfundet og i den antropologiske aldringsforskning, sætter artiklen sig for at undersøge, hvordan de ældste i det danske samfund håndterer overgangen til den sene alderdom og livets afslutning. Artiklen belyser, at den sene alderdom ofte er forbundet med forandringer og tab, hvor indre og ydre kræfter får stadig større magt frem mod den dag, hvor livet slutter. Det gør den sene alderdom til en livsfase, hvor eksistensen sættes på spil. Ud fra et livsløbsperspektiv peger forfatteren på, at kulturelt og historisk betingede værdier og dyder spiller en central rolle i de ældres bestræbelser på at håndtere deres situation. Fokus rettes derfor mod de ældres moralske arbejde og bestræbelser på at forblive ordentlige mennesker, der trods ændrede livsvilkår fortsat lever et værdigt liv ud fra deres moralske livsprojekter. Ud fra en fænomenologisk tilgang sætter artiklen samtidig fokus på, hvordan det moralske arbejde fortrinsvis udføres gennem hverdagens handlinger. Da meget af livet blandt de ældste foregår derhjemme, og da hjemmet kan ses som en forlængelse af selvet, argumenterer forfatteren for, at hjemmet ofte indgår som vigtigt medium i disse bestræbelser. På den ene side anvendes hjemmet ofte af de ældre til at skabe kontinuitet i forhold til selvbilleder og moralske projekter. På den anden side er det ofte også i konfrontationen med hjemmets stadigt større overmagt, at de ældste begynder at orientere sig mod døden. Artiklen er baseret på en antropologisk undersøgelse blandt 20 ældre i Sorø, som nærmer sig eller har rundet de 90 år.

Søgeord: aldring, livets afslutning, hjemmet, moralsk arbejde, eksistentiel antropologi

Amy Clotworthy: „Størstedelen af dem, jeg møder på vejen [...], går ind til siden, når jeg kommer“. Tilpasninger i senere livs- og identitetsforhandlinger under coronaviruspandemien

„Jeg føler ikke, at jeg er i risikogruppen, men jeg hører det fra den ene og den anden, og mine børn gør mig opmærksom på: ‘Nu passer du på, mor – du er i risikogruppen’“ (Signe, 83 år, interview, 16. april 2020). Da Verdenssundhedsorganisationen erklærede en pandemi i marts 2020 på grund af udbruddet af coronavirussen COVID-19, besluttede regeringer over hele verden at lukke ned for de sædvanlige måder, vi omgås på i samfundet. Som mange andre lande opfordrede Danmark til at beskytte bestemte personer, der blev anset for at være i særlig risiko for at udvikle alvorlige konsekvenser og muligvis dø af smitten, for eksempel personer med nedsat immunforsvar eller visse kroniske sygdomme (fx lungesygdomme) såvel som personer i alderen 65+ og især 80+. Men som citatet fra Signe indikerer, var det ikke alle ældre, der følte, at det var korrekt at udpege dem som en del af en højrisikogruppe. Så hvordan oplevede ældre mennesker den sociokulturelle kontekst, der opstod under COVID 19? For at undersøge dette trækker jeg på semistrukturerede kvalitative interviews foretaget med ældre på tværs af Danmark i de første måneder af COVID-19-pandemien. Med inspiration fra antropologerne Margaret Clark og Sharon Kaufman analyserer jeg de tilpasninger og identitetsforhandlinger, der blev nødvendiggjort af det, jeg identificerer som en dramatisk kulturel diskontinuitet: COVID-19-pandemien. Jeg beskriver især de former for aldersdiskrimination („ageism“), som nogle ældre oplevede, og hvordan visse dynamikker påvirkede deres opfattelse af dem selv som gamle og udsatte. Min analyse af det empiriske materiale kaster nyt lys over samspillet mellem kulturelle og samfundsmæssige antagelser og ældre personers evner til at forhandle relationer, subjektivitet og selvforståelse.

Søgeord: ældre, COVID-19, Danmark, identitetsforhandlinger, krisehåndtering

Lærke Møller Nielsen og Mikkel Rytter: En mor i Danmark og en mor i Afghanistan. Slægtsskabelse og nye begyndelser mellem uledsagede unge flygtninge og frivillige værger

En relativt stor del af de asylansøgere, der ankom til Danmark under „migrationens lange sommer“ i 2015, var under 18 år og rejste uden voksne familiedlemmer. Antallet af uledsagede flygtninge fra Afghanistan var 844 i 2015

og 527 i 2016. Som mindreårige modtager de professionel hjælp, omsorg og rådgivning i deres asylproces, ligesom de bor på centre med andre børn og unge. Når de bliver tildelt flygtningestatus, får de også tilknyttet en værge, det vil sige en dansk statsborger, der har meldt sig til at hjælpe den unge med at finde sig til rette i sin nye hjemkommune. Inspireret af Signe Howells (2006) studier af transnational adoption i norske familier diskuterer denne artikel den dynamiske slægtsskabelse, der ofte tager form mellem de unge flygtninge og deres værger. Den turbulente tilblivelse er imidlertid ikke kun et studie af slægts- og familieskabelse, men kan måske også være kim til en mere bæredygtig model for inklusion af flygtninge i Danmark fremover.

Søgeord: slægtsskabelse, slægt, moderskab, flygtninge, Afghanistan